

Info

bulletin Winshem

HISTORISCHE VERENIGING WINSUM-OBERGUM

December 2007 twaalfde jaargang nummer 2

J.W. Overeem

VersMarkt VoordeelMarkt

Winkelcentrum Obergun 2 Winsum Telefoon 0595 - 526510

“MEANDER” NATUURVOEDING EN DELICATESSEN

Elke week aantrekkelijke aanbiedingen

Voor de gezonde fijnproever

Groente- en fruit abonnementen

Openingstijden

maandag 13.15 - 18.00 uur

dinsdag t/m donderdag 9.00 - 12.15 13.15 - 18.00 uur

vrijdag 9.00 - 21.00 uur

zaterdag 9.00 - 17.00 uur

Hoofdstraat W14, 9951 AB Winsum

Tel.: 0595 - 441000

Fa. K.G. de Noord sinds 1890 uw vertrouwd adres voor

Huishoud, Electro en Speelgoed

Hoofdstraat Obergum 3 9951 AG Winsum Tel.: 0595 441459

Stoffel Winters

SCHOENEN

Hoofdstraat O. 7 Winsum

Tel.: 0595 - 441877

December 2007 twaalfde jaargang nummer 2
Dit informatiebulletin is een periodieke uitgave van de
Historische Vereniging Winsum-Oberghum.

In dit bulletin worden artikelen en berichten opgenomen met betrekking tot het werkterrein en de activiteiten van de vereniging, de ingestelde werkgroepen, individuele leden of derden. Een ieder, al dan niet lid van de vereniging, kan ideeën, suggesties en materiaal aanleveren op onderstaand redactieadres. De redactie zal beoordelen of het aangeboden materiaal voor plaatsing in aanmerking komt.

Dit bulletin zal drie keer per jaar verschijnen en wordt gratis aan de leden van de vereniging verstrekt. Voor niet-leden is het bulletin, tegen betaling van € 5,- per exemplaar, verkrijgbaar bij: P. Noord, Kloosterstraat 8, 9951 CE Winsum.

Redactie:

B. van der Dussen
 J. A. Grootshof
 J. Huitsing
 J. Stevens
 C. A. Tersteeg
 A. Pieterman

Redactieadres:

Hamrik 7, 9951 JH Winsum
 www.winshem.nl
 e-mail: info@winshem.nl

Voorzitter

Drs. J. Tersteeg
 Westerstraat 31, 9951 EM Winsum
 telefoon: 0595-442456

Secretaris

Jhr. Ir. C. de Ranitz
 Bellingeweer 10, 9951 AM Winsum
 telefoon: 0595-441921

Penningmeester

I. van der Molen-Huisman
 Hendrik Werkmankade 6, 9951 MD Winsum
 telefoon: 0595-443050

Algemeen Adjunct

J. Venhuizen
 Schepperijlaan 56, 9951 BL Winsum
 telefoon: 0595-441574

Leden

B. Raangs
 Havenstraat 4, 9951 AE Winsum
 C.A. Tersteeg
 Freesiaal 30, 9951 GM Winsum
 J. Veltman
 Schoolstraat 12, 9951 EL Winsum
 Mevr. A. Bremer
 Potvenne 7, 9951 JL Winsum
 B.J. Haak
 Freesiaal 29, 9951 GL Winsum

Kosten lidmaatschap: € 15,- per jaar, bij verzending
 € 19,- per jaar. Bij beëindiging van het lidmaatschap dient u dit vóór de verschijning van het Infobulletin nummer 1 van het volgende jaar kenbaar te maken bij de secretaris van de vereniging.

Bankrelatie: ABN-AMRO Winsum;
 rekeningnr. 61 23 36 174

ISSN 1386-1530

Vormgeving: Jaap Stevens
 Prepress en druk: Drukkerij Van Denderen

Voorwoord

Later dan u van ons mag verwachten ligt dan toch Infobulletin nummer 2 bij u op de deurmat.

De late verschijning heeft te maken met het tussentijds overgaan naar een andere drukker, alsmede het drukke programma rond de Winsum 950 festiviteiten.

Tezamen met het themanummer over Clara Feyoena van Sytsema belooft dit veel leesplezier voor de komende donkere dagen rond de kerst.

In deze uitgave van het Infobulletin kunt u zich verwarmen aan het derde deel in de serie Schippers en Hellingvolk, leest u over de verdwenen plekjes van doudestiëds. En meer recent een verslag van de scheepsreünie die in september jl. plaatsvond rond de helling.

Onze administratieve verplichtingen komen wij na in de vorm een drietal verslagen uit de digitale pen van onze secretaris. Wij maken u attent op het verslag van de jaarvergadering waarin voor 2008 een contributieverhoging staat aangekondigd. Dit verslag zal ook besproken worden op de jaarvergadering in het komende jaar. En tot slot wat prikkelende oproepen die hopelijk aansluiten bij uw goede voornemens.

Wij hopen dat we met het mooie slot van 2007 meteen de vorm voor 2008 te pakken hebben !

■ Namens de redactie heel veel leesplezier en fijne feestdagen

Inhoud

Van schippers en hellingvolk, deel 3	2
Dertig jaar eerder	12
Feest der herkenning	13
Winsum viert Jubileum	14
Verslag en ledenvergaderingen	16
WWWeetjes	17
In Memoriam Anton Rinzeema	21
Doudestiëts	22

Van schippers en hellingvolk

Deel 3

Van vader op zoon...

In 1911 hebben de gebroeders Hendrik en Klaas Sissing aan de Onderdendamsterweg direct naast de spoorlijn een nieuwe scheepswerf opgericht. Dit was niet het begin van hun scheepsbouwkundige activiteiten, want zij leerden het vak bij hun vader op de werf aan de Oosterstraat, direct naast het Jeneverbruggetje. Ook hun grootvader Hindrik Hinderikus Sissing werkte al in de scheepsbouw. In deel drie van onze serie over scheepvaart & scheepsbouw in Winsum leest u het verhaal van drie generaties Sissing werkzaam in de scheepsbouw, eerst in Schouwerzijl en later in Obergum. Aansluitend zullen we in deel vier van onze serie in een volgende uitgave van het Infobulletin verder ingaan op de scheepsbouwtechnische kant van de zaak.

Infobulletin Winsum

Winterrust bij de helling van Sissing, december 1928. (Bron: Het Noorden in woord en beeld, www.nednl.nl).

Een eigen werf in Obergum

Rond 1837 vestigden de gebroeders Frans en Jan Niestern zich in Schouwerzijl en begonnen daar een scheepswerf achter de sluis aan de huidige Niesternweg nr. 14. In die tijd woonde Hendrikus Jans Sissingh (landbouwknecht) met zijn vrouw Geelje Jacobs Westerhof ook in Schouwerzijl. Het echtpaar Sissingh-Westerhof kreeg zeven kinderen. Hun twee zonen Hindrik Hinderikus (geboren in 1826) en Klaas (geboren in 1835) gingen werken op de nabijgelegen werf van Niestern en leerden zo het vak van scheepstimmerman. In 1860 trouwde de jongste van de twee, Klaas Sissing, met Rebekka Noorlag uit Wildervank. Het echtpaar Sissing-Noorlag bleef in Schouwerzijl wonen en het is aannemelijk dat Klaas eerst nog op de werf van Niestern is blijven werken. Maar in de zeventiger jaren van de negentiende eeuw ging het steeds slechter in de scheepsbouw. In Schouwerzijl werden er in die tijd bijna geen nieuwe schepen meer gebouwd, alleen het reparatiewerk bleef over. Toen Frans Niestern in 1888 op 78-jarige leeftijd overleed werd de werf kort nadien verkocht en ontmanteld. De zoon van Frans Niestern, die ook scheepstimmerman was, werd winkelier. Misschien had Klaas Sissing de malaise in de scheepsbouw al eerder zien aankomen, want in de periode tussen 1860 en 1887 werd hij schipper.

Zijn oudere broer, Hindrik Hinderikus Sissing, trouwde in 1851 met Jantje Geerts Rozeboom uit Oosterwijtwerd en vestigde zich in Obergum, waar in 1852 hun zoon Henderikus werd geboren. We nemen aan dat vader Hindrik Hinderikus werk heeft gevonden op een van de twee werven in Obergum. De

oudste zoon, Hinderikus, werd ook scheepstimmerman en trouwde in 1880 met Maria Vonk. Waarschijnlijk werkte hij op de werf van Kuipers (de 'nije helgn') die gevestigd was naast de Jeneverbrug in de scherpe bocht van het Winsumerdiep (zie Infobulletin Winhem jaargang 11 nr. 3, december 2006). In 1887 kocht de gemeente Winsum dit werfterrein van kastelein Takens die het terrein sinds 1862 in eigendom had. De gemeente verhuurde de werf aan Henderikus Sissing en hier zullen de drie zonen Hendrik (officieel: Hindrik), Gerrit en Klaas van het echtpaar Sissing-Vonk de eerste beginselen van het scheepsbouwwerk spelenderwijs hebben geleerd. Twee van hen, Hendrik en Klaas, bleven de scheepsbouw trouw en volgden hun vader na zijn dood in 1906 op.

De gemeente Winsum had de scheepswerf aan de westzijde van de Jeneverbrug destijds gekocht in verband met uitbreidingsplannen voor Obergum. Om diezelfde reden kocht zij later ook het terrein tussen de bebouwde kom van Obergum en de spoorlijn Groningen-Roodeschool. In 1911 kochten de gebroeders Hendrik en Klaas Sissing een gedeelte van dit terrein van de gemeente om zo hun werf te kunnen verplaatsen naar het buitengebied. Op dit nieuwe hellingterrein bouwden zij twee hellingen en een werfschuur. Ook lieten zij een dubbel woonhuis bouwen aan de Onderdendamsterweg. Hun broer Gerrit die aannemer was, heeft de tekening voor de bouwvergunning getekend en waarschijnlijk heeft hij het huis ook gebouwd. De nieuwe werf is snel in bedrijf gebracht, want in 1911 ging het eerste nieuwe schip er al te water.

Bovenop het kippenhok tot alles weer voorbij was

In het voorjaar van 2007 spraken we met mevrouw Jantje-Alfing-Sissing, dochter van scheepsbouwer Klaas Sissing. Vanaf haar geboorte in 1920 heeft zij in de westelijke helft van het dubbele woonhuis op het nieuwe werfterrein aan de Onderdendamsterweg gewoond. Haar oom Hendrik Sissing en haar vader Klaas Sissing betrokken het door hun broer Gerrit gebouwde dubbele woonhuis in 1912. Oom Hendrik en tante Jantje woonden met neef Rieks en neef Kees aan de kant van het spoor en Jantje woonde met haar vader en moeder en haar oudere zusje Maria aan de kant van het dorp. In 1941 trouwde Jantje Sissing met Gerrit Jacob Alfing en betrok de woning die hoorde bij de ijzerwarenaak aan het Schuitendiep in Groningen. Het echtpaar kreeg twee kinderen, zoon Albertus en dochter Klazina. Mevrouw Alfing-Sissing herinnert zich nog veel van haar jeugd op de scheepswerf in Winsum en het spannende werk van haar vader en haar oom. Jaartallen noemt ze moeiteloos op en ze schetst ons een mooi beeld van haar vroege jeugd en tienertijd.

Wat herinnert u zich nog van uw opa en oma van vaders kant?

Mijn zusje en ik hebben opa Sissing nooit gekend, hij werd ziek en stierf voordat wij geboren waren. Bij oma kwamen we geregeld. Ze was jarig op eerste kerstdag, daar heb ik nog wel herinneringen aan. Oma is van 1856 en groeide op in een bakkersfamilie in Warfhuizen. Later werd ze naaister en in 1880 trouwde ze met opa, die was toen al scheepstimmerman in Obergum.

Vader Klaas Sissing (1885-1970) en moeder Klaaske Sissing-van den Berg (1888-1975) met hun jongste dochter Jantje bij de regenput achter het huis. De kastanje(?)boom staat vol in blad en Jantje is zo'n jaar of tien.

Toen opa ziek was en later dood ging, moest zij samen met haar drie jongens de helling draaiende houden. Ze wist van aanpakken in de mannenhuishouding en kon haar drie opgroeiende jongens altijd goed de baas. Opa stierf in 1906, hij was toen 56 jaar en vanaf die tijd namen oom Hendrik en vader de leiding op de scheepswerf over. Oom Hendrik was toen 25 jaar en vader 21, maar met elkaar hebben ze die moeilijke jaren kunnen doorstaan.

Wat was de reden om de oude helling aan de Oosterstraat te verlaten?

Op de werf werd er steeds meer met ijzer en steeds minder met hout gebouwd. Daar kwamen andere technieken aan te pas en het gaf ook meer geluidsoverlast. Er was ook meer ruimte nodig en er was behoefte aan een kanthelling. Zo ontstonden de plannen voor een nieuwe werf buiten de bebouwde kom. Voor omscholing naar ijzerbouw is vader in de leer geweest bij de werf van Barkmeijer in Brittil. In 1911 vestigden oom Hendrik en vader hun nieuwe helling op een stuk grond naast de spoor-sloot, dat ze voor 1500 gulden van de gemeente Winsum hadden gekocht.

Oma Sissing is tot haar dood in 1936 bij de oude helling blijven wonen. Ze had in die tijd ook een dochter van haar zuster in huis. Ze heette Alberdien Bos en is altijd als een dochter voor oma Sissing geweest. De beide ouders van Alberdien waren vroeg gestorven, ze had ook nog twee broers, Gerrit en Teunis. Gerrit zat korte tijd in een gesticht, maar hij was daar niet op z'n plaats en zo kwam hij ook in huis bij oma Sissing in de Oosterstraat. Op het voormalige hellingterrein zijn later allerlei winkeltjes gekomen. Zo had je op de hoek bakker Heslinga en een deel van het terrein was van de firma Wolters. Tegenover het huisje van oma was het kruidenierswinkeltje van Knelske Zwart (Kornelia Zwartsenberg) waar ik voor moeder wel sajietwol moest halen, een zwarte streng met een groene draad er in. Daar breide ze sokken van, die vader op de helling droeg. Aan het hellinggangetje had je ook brandstofhandelaar van der Veen en het armenhuis.

Ging u ook wel eens bij oma Sissing eten?

Met kerstmis ging ik altijd samen met mijn vader en mijn zusje bij oma op visite. Dan was het ook oma's verjaardag en kwam

Oma Sissing-Vonk (1856-1936) stond er gedurende de ziekte van haar man en na zijn overlijden in 1906 alleen voor met haar drie opgroeiende jongens op de werf aan de Oosterstraat in Obergum. De foto toont haar in haar nadagen. Zij woont dan nog bij de oude helling aan de Oosterstraat, maar de foto is genomen bij de Onderdendamsterweg en dateert uit het begin van de dertiger jaren van de vorige eeuw.

's middags de hele familie op bezoek. Oma kreeg dan een grote opgemaakte sukadekoek voor haar verjaardag. Toen ze nog goed gezond was, werden er op die verjaardag ook altijd belegde broodjes gepresenteerd, maar later werd dat te veel voor oma. Met nieuwjaar gingen we ook altijd op visite. Dan werden er schoten (langwerpige broodjes van extra fijne kwaliteit) gegeten en bollen met echte krenten er in. Dat was traditie met Oud en Nieuw, niet alleen bij ons, het was een algemeen gebruik in die tijd. Rieks en Kees, de zonen van oom Hendrik, schepten altijd op over opoe's lekkere klontkoek. Voor die koek werd er meel in een linnen puntzak gedaan en daar bond oma een stevig touwtje om toe. Dan werd de koek in water gekookt en als de koek gaar was werd hij in plakken gesneden en als warme maaltijd gegeten met boter en suiker er op.

Opa en oma van moeders kant, kunt u zich daar ook nog iets van herinneren?

Opa van den Berg is in Winsum geboren, maar later is hij naar Eenrum gegaan. Daar woonde hij met oma en moeder tot 1893. Toen moeder zes jaar was, zijn ze in Winsum komen wonen, in de bocht van Hoofdstraat Winsum. Opa was postbode en oma dreef in Winsum een kruidenierszaak. Maar opa ging vroeg met pensioen en vanaf die tijd woonden opa en oma van den Berg in de Westerstraat. Daar gingen we ook vaak op bezoek met vader en moeder.

Weet u of uw vader en uw oom naast het werk op de werf nog tijd over hadden voor andere bezigheden?

Vader was actief in de gemeentepolitiek. Hij was lid van de Vrijzinnig Democraten, later de VVD, en hij zat in de gemeenteraad van Winsum. Oom Hendrik was in zijn vrije tijd brandmeester.

Kunt u zich een gebeurtenis herinneren die op u, als kind, veel indruk heeft gemaakt?

De werf lag natuurlijk direct langs de spoorbaan en bij de spoorwegovergang ging er nogal eens wat mis. Ik weet nog goed, het was juist toen schipper Wolters bij ons op de koffie was, dat er eens een man met paard en wagen onder de trein kwam. Ik werd in zulke gevallen altijd direct naar buurvrouw, tante Jantje, gestuurd en alle burens en oom Hendrik en vader schoten dan meteen te hulp. Ik herinner me ook nog wel een verschrikkelijk ongeluk van het dochttertje van de familie Harkema. Dat kleine meisje is omgekomen bij het oversteken van de spoorlijn, doordat haar schortje door de wind in haar gezichtje woei en zij zo de trein niet had zien aankomen.

Wat herinnert u zich van het werk op de werf?

Op het werfterrein stonden aan de waterkant drie kleine huisjes, éénkamerwinkjes waar de schippersfamilies in konden wonen als er aan hun schip werd gewerkt. Achter de schuur was er een hokje met een ton waar schippers en knechten naar het toilet konden. Bij die kleine huisjes aan de waterkant ging ik vroeger natuurlijk graag kijken. En als er weer een nieuw schip klaar was en oom Hendrik had het woonroefje afgetimmerd, dan mocht ik altijd helpen schoonmaken, de houtspaanders netjes opvegen en alles mooi maken. Maar de tewaterlatingen, die vond ik zo spannend dat ik samen met mijn vriendinnetje Mini Kluter van de veldwachter boven op het kippenhok klom tot alles weer voorbij was. Zo'n schip lag dan vlak langs de waterkant op ronde houten palen klaar voor de doop. Er stonden vier

mannen, twee bij de voorsteven en twee bij de achtersteven, klaar om op het juiste moment te handelen. Het schip moest zijwaarts te water en daarvoor moesten de voorkant of achterkant precies op het zelfde moment losgelaten worden. Het kwam er nauw op aan en het was dan ook altijd een spektakel dat veel bekijks trok. Voor en achter stond er een man bij de palen. De andere twee mannen stonden dan klaar om de lijnen te vieren. Vader stond ter hoogte van het middenschip en telde af. Dan hakten de mannen bij de palen, voor en achter tegelijk het schip los en volgde de grote plons met veel gespetter en geroep.

Hoe was het om in Winsum naar school te gaan?

Mijn twee neven en mijn zusje en ik gingen naar de openbare lagere school aan het dorpsplein van bovenmeester Leppers. Je had daar ook nog meester Niehof, meester Reijer en juffrouw Busser. Mijn vader heeft ook nog bij juffrouw Busser in de klas gezeten en dat gold ook voor heel wat ouders van klasgenootjes. Tegen mij zei juffrouw Busser vaak: "Jij bent precies je neef Kees". Je had ook nog die vinnige juffrouw Maris van de bewaarschool. Op de lagere school gaf ze handwerkles en daar noemden we haar 'knieptang'. Na de lagere school gingen mijn neven naar de Ulo in de Violenstraat. Daarna kwam neef Riexs bij notaris De Ranitz op kantoor en neef Kees ging op de helling werken, maar in de crisistijd zat er geen toekomst meer in de scheepsbouw en toen is Kees bakker geworden. Eerst in dienst bij bakker Landman in Hoofdstraat Winsum (nu Jacobijnenhuis) en later is hij een eigen bakkerij begonnen in Hoogkerk. Na de lagere schooltijd ging ik ook naar de Ulo. Daarna heb ik de opleiding 'Nuttige Handwerken' gedaan op de Industrieschool aan de Kruitlaan in Groningen.

Wat deed u in uw vrije tijd?

Ja, je had de gymnastiekclub op de zaterdagmiddag in het houten gebouwtje naast garage Dijkema en in de zomer had je zwemclub 'De Dolfijn' met badmeester Lodewegen. Dat was een goeie, die zat er achter aan. Er werden sportieve ontmoetingen georganiseerd met zwemclubs uit Uithuizen, Ten Boer,

Het is 1935, zwemclub Groningen viert haar 25-jarig jubileum en Jantje Sissing van 'de Winsumer Dolfijnen' is van de partij.

Zuidhorn, Loppersum en Warffum. Ik kreeg dan van vader altijd wat pepermint tegen de misselijkheid, want ik was gewend aan het zoute water van Winsum en het chloorwater van de andere clubs kon ik niet goed verdragen. Ik zwom het liefste de wedstrijden samengestelde rugslag, daarmee heb ik een aantal medailles behaald.

In de grote vakantie gingen mijn zusje en ik op zomerkamp met de VCJC (de Vrijzinnig Christelijke Jeugdcentrale) onder leiding van een vrijzinnige dominee. Wij fietsten daar heen want de meeste ouders hadden nog geen auto. Oom Hendrik en vader reden aanvankelijk op een motor, maar later kwam er een bedrijfsauto, een Pontiac.

Hoe heeft u uw man leren kennen?

Gerrit was eigenaar van een ijzerhandel aan het Kattendiep in Groningen en kwam zo als leverancier wel bij ons op de werf. (Hier neemt haar echtgenoot het woord over.) Ja, daar bleken twee aardige meisjes te wonen bij Sissing, maar ja ... wie van de twee, nietwaar ... Er volgde een nadere kennismaking toen ik op een winterse dag met een kameraad uit Warffum naar Onderdendam was geschaatst en daar, juist toen ik uit de kroeg kwam, vader Sissing langs zag schaatsten met zijn dochter Jantje. Ze kwamen terug van Bedum. Het werd een gezellige ontmoeting en het groepje schaatste daarna gezamenlijk terug naar Winsum. (Nu neemt mevrouw het woord weer over.) In Onderdendam wilde Gerrit graag achteraan schaatsen ... tja, en zo groeide de band van lieverlee ... Thuisgekomen nodigde vader het vriendenclubje uit om met elkaar nog een kop thee te drinken ... en tja ... op 16 januari 1938 zaten Gerrit en ik naast elkaar in schouwburg bij de 'Snip & Snap'-revue ...

Vader Klaas Sissing (1885-1970) met zijn twee dochters Maria (uit 1913) en Jantje (uit 1920) bij de regenput achter het huis. De kastanje(?)boom is in wintertooi en Jantje Sissing zal een 'bakvis' zijn, die de opleiding 'Nuttige Handwerken' volgt aan de Industrieschool in de stad. De oorlog ligt nog in het verschiet.

In vol bedrijf. De foto dateert uit 1920/21 en toont twee tjalken op de kant-helling. De foto geeft een mooi overzicht van het werfterrein en is genomen vanaf het spoor in noordwestelijke richting. Tussen de beide tjalken ligt een bootje met (voornamelijk vrouwelijke) 'toeschouwers', onder hen de vrouw van Klaas Sissing, Klaaske Sissing-van den Berg, met haar jongste dochter Jantje op de arm. Achter de eerste tjalk zien we het onderkomen van de schippers (aanvankelijk twee, later drie kleine woninkjes). Rechts van het midden staat de werfschuur met daarvoor twee schepen op de langshelling. Rechts daarvan ligt een nieuwe tjalk in aanbouw en daarachter staat het woonhuis. (Collectie Noordelijk Scheepvaartmuseum).

Genealogie van drie scheepsbouwgeneraties Sissing

1795

Uit het huwelijk van Jan Henricus Sissing en Elizabeth Klasens wordt te Baflo geboren Hendrikus Jans Sissingh, die in 1818 te Leens trouwt met Geelje Jakobs Westerhof (1794-1872) uit Wehe (Leens), dochter van Jacob Michiels en Anje Harms.

1826

Uit het huwelijk van Hendricus Jans Sissing (landbouwersknecht) en Geelje Jakobs Westerhof (daglonersche) worden zeven kinderen geboren. Als vierde wordt te Warfhuizen (Leens) geboren Hindrik Hinderikus Sissing, die in 1851 te Leens trouwt met Jantje Geerts Rozeboom (1823-1884) uit Oosterwijtwerd ('t Zandt), dochter van Geert Kornelis Rozeboom en Trientje Friedus Apol.

1852

Uit het huwelijk van Hindrik Hinderikus Sissing (scheepstimmerman) en Jantje Geerts Rozeboom (dienstmeid) worden vier kinderen geboren. Als eerste wordt te Obergum geboren Hinderikus Sissing (1852-1906), die in 1881 te Winsum trouwt met Maria Vonk (1856-1936) uit Warfhuizen, dochter van bakker Gerrit Jeltens Vonk en Alberdina Hiddes Bonnes.

Uit het huwelijk van Hinderikus Sissing (scheepstimmerman) en Maria Vonk (naaister) worden te Obergum drie zonen geboren:

1881

Hindrik Sissing (1881-1963)

neemt in 1906 samen met zijn jongere broer Klaas de leiding op zich van de scheepswerf aan de Oosterstraat. In 1911 trouwt Hendrik Sissing met Jantje Kopinga (1882-1963) uit Warffum, dochter van postbode Kornelis Kopinga en Kornelia van Strating. Het echtpaar Sissing-Kopinga woont op de nieuwe scheepswerf aan de Onderdendamsterweg 35 en krijgt twee zonen, Henderikus (Rieks) (1912-1989), die notarisklerk wordt, en Cornelis (Kees) (1914-2000), die tot de crisisjaren meewerkt op de scheepswerf van zijn vader Hendrik en zijn oom Klaas en daarna bakker wordt.

1883

Gerrit Sissing (1883-1937)

kies voor de bouw, wordt aannemer en bewoont zijn zelfgebouwde huis aan de Haven (in het verlengde van de Oosterstraat, tussen de Nieuwstraat en de Tuinbouwstraat). In 1922 trouwt Gerrit Sissing met Anje van der Velde uit Middelstum (dochter van Luke van der Velde en Egberdina Wieringa). In 1923 wordt te Obergum hun enig kind, dochter Egberdien Sissing geboren; zij werkte op het gemeentehuis van Winsum en woont nog steeds in Winsum.

1885

Klaas Sissing (1885-1970)

neemt in 1906 samen met zijn broer Hendrik de leiding op zich van de scheepswerf te Obergum. In 1912 trouwt Klaas Sissing met Klaaske van den Berg (1888-1975) uit Eenrum, dochter van winkelier Jan van den Berg en Jantje Venhuizen. Het echtpaar Sissing-van den Berg woont op de nieuwe scheepswerf aan de Onderdendamsterweg 34 en krijgt twee dochters: Maria Sissing wordt geboren in 1913, zij werkte op het postkantoor van Winsum, trouwt in 1943 met Derk Jacob Emo (Dirk) Stubbe (1913-2006) en woont na haar huwelijk in Den Haag en later in Gouda. Het echtpaar Stubbe-Sissing krijgt twee kinderen. Maria's jongere zusje Jantje wordt geboren in 1920. Zij woont sinds haar huwelijk in 1941 met Gerrit Jacob Alfing in Groningen. Het echtpaar Alfing-Sissing krijgt twee kinderen, Albertus en Klazina.

Het echtpaar Alfing-Sissing thuis in Groningen aan de ronde tafel tijdens ons interview op 11 mei 2007. Mevrouw Jantje Alfing-Sissing bewaart nog altijd goede herinneringen aan haar jeugd op de scheepswerf in Obergum.

In 1941 zijn Jantje Sissing en Gerrit Alfing getrouwd en naar de stad verhuisd. Daar wonen ze nog steeds, samen. Jantjes oudere zusje Maria heeft tot haar huwelijk in 1943 op het postkantoor gewerkt op de hoek van de Stationsweg (nu ABN/AMRO). Maria Sissing trouwde met Derk Jacob Emo Stubbe en vertrok naar Den Haag. Inmiddels is haar man overleden en sinds vier jaar woont ze, nu 94 jaar oud, in een verpleegtehuis in Gouda.

In de crisisjaren keert het tij

Opdrachtgevers, leveranciers en burenhulp

In de begintijd, de eerste twintig jaar, werden er op de helling langs de spoorsloot nog veel nieuwe schepen op de werf gebouwd en er werden ook vaak schepen gerepareerd. Het ijzer kwam aan met de beurtschippers Wolters en Medendorp van leverancier Oving uit Groningen en verder kwam er materiaal

van Bronda en van de ijzerwarenhandel van Gerrit Alfing. Namen van opdrachtgevers uit de binnenvaart die mevrouw Alfing-Sissing zich nog herinnert zijn die van Jan Janse, Derk Janse en moeder Jo Janse, die kregen elk een eigen schip. Ook had je schipper Tabak uit Middelstum, maar er kwamen toch ook heel wat opdrachten voor nieuwbouw uit de garnalenvisserij.

In de crisistijd stagneerde alles. Dan kwam het regelmatig voor dat er een schip gerepareerd was, maar dat het geld om de reparatie te betalen nog bij elkaar gespaard moest worden. Soms moest Klaas Sissing dan per auto de schippers achterna reizen om zijn geld binnen te krijgen. “Als je ellende wil hebben ...”, zei Klaas Sissing, “...dan moet je huizen verhuuren, maar als je nog meer ellende wil hebben dan moet je schepen verhuuren, want daar moet je door heel Groningen achter aan”. Mevrouw Alfing-Sissing herinnert zich dat ze eens met haar vader mee ging in de auto naar een schipper die bij Stroobos lag, op de weg naar Hoogkerk. Vader ging het schip op, maar zij moest in de auto blijven zitten, anders “kwam ze met familie (luizen en vlooiën) thuis”. In de crisisjaren heeft Sissing nog een hele serie bolpraampjes, die aanvankelijk voor de bietencampagne bestemd waren, omgebouwd tot woonschepen. Sissing had die scheepjes destijds in eigen beheer en verhuurde ze aan de schippers, maar toen het vervoer van suikerbieten meer en meer over land ging, zijn de bietenschepen omgebouwd tot woonschepen en verkocht. In Groningen, in Sneek en zelfs in Den Haag zag mevrouw Alfing-Sissing ze later nog wel eens terug.

Een van de laatste grote nieuwbouwschepen die begin dertiger jaren van de helling kwam had een laadvermogen van 150 ton. Het schip had zoveel hoogte dat het in Winsum niet onder de vaste bruggen doorkon, en toen werd er, om het schip te laten zakken, mest ingeladen van de boerderij van Kwant. Kwant had zijn boerderij in de voormalige vlasfabriek; in die grote schuur had hij ook de “woonderij”. Dat stonk natuurlijk verschrikkelijk maar je had in die tijd wel meer “geurtjes van de burens”, zoals de pulp die achterbleef als de bieten waren opgehaald voor de suikerfabriek en het ingezette gras dat begon te rotten, dat stonk ook altijd uren in de wind.

De nieuwe scheepswerf aan de spoorsloot draagt de naam Nova Zembla en dit bij de werf behorende motorbootje heeft dezelfde naam. Het werd gebouwd in 1929 met een 20 PK Ford erin en is vijf meter lang. Als opgroeiende meisjes mochten de zusjes Maria en Jantje wel mee met de neven Rieks en Kees van oom Hendrik naar Onderdendam. (Privé collectie familie Alfing).

WIE, WAAR, WANNEER ? Bij calamiteiten waren de gebroeders Sissing veelal snel ter plaatse met het noodzakelijke materieel. Deze foto toont hoe de Sissings een gezonken scheepje lichten met behulp van twee lieren. (Collectie Noordelijk Scheepvaartmuseum). Onze werkgroep is nog op zoek naar de namen van de mensen op deze foto. Kunt u ons verder helpen, stuur uw reactie dan per e-mail of neem telefonisch contact op met 0595-441671.

Scheepsbouwnijverheid op z'n retour

Albert Balk was de eerste werknemer die bij de gebroeders Sissing in dienst trad. Hij kwam direct bij de start van de nieuwe werf aan de spoorloot als twaalfjarige in dienst en bleef na de Tweede Wereldoorlog als enige over. Samen met de gebroeders Sissing bouwde Balk de bietenscheepjes om tot woonschepen. Hij kon zowel met hout als met metaal werken. Een eersteklas vakman was het. In oorlogstijd heeft Sissing hem nog wel eens uitgeleend aan de werf van Niestern in Delfzijl om daar te 'brouwen', omdat er in Delfzijl niemand meer was die nog houten schepen kon breeuwen. 'Breeuwen' is een techniek die in de scheepsbouw werd toegepast. Hierbij werden de naden tussen houten delen, ook wel "gangen" genaamd, dicht gemaakt met touw en teer.

Vóór de crises van de dertiger jaren had Sissing zo'n twaalf mensen in dienst. Andere namen uit de periode tot 1930 die mevrouw Alfing-Sissing zich herinnert, zijn die van Everhardes Raangs (hij begon net als Albert Balk als twaalfjarige bij Sissing in de scheepsbouw), Gerrit Bos, die op het hoekje woonde van de Haven en de Tuinbouwstraat, Klaas Bolhuis en een zekere Schuilenberg, een lange man die op de Trekweg woonde. Verder werkte smid Jan Hoeksema (een aangetrouwde neef) uit de Tuinbouwstraat alle ochtenden op de helling. De ijzerbouw bracht wel veel geluidshinder met zich mee. In de begintijd werd het ijzer nog gewoon met de hand geklonken, maar toen de werf eenmaal een klinkmachine kreeg, was dat tot aan de andere kant van het dorp te horen. Daardoor werden werknemers als Albert Balk, maar ook vader Klaas en oom

verzekeringsmaatschappij Oranje in Hoogezand en in Groningen aan het Emmaplein. Zijn kleinkinderen reden in hun vrije tijd graag met hem mee als hij bij de hellingen langs ging. Het echtpaar Klaas en Klaaske Sissing-van den Berg woonde de laatste jaren van hun leven in de Westerstraat op nummer 46. Op 25 maart 1970 overleed Klaas Sissing te Winsum in de leeftijd van 84 jaar, moeder Klaaske Sissing-van den Berg werd 87 jaar, zij stierf in 1975. Sinds de dood van moeder komt mevrouw Alfing-Sissing nog incidenteel met haar echtgenoot terug naar Winsum. Dan bezoeken ze nicht Egberdien, de dochter van Gerrit Sissing. Mevrouw Alfing-Sissing besluit haar bijdrage aan ons artikel met de opmerking: “Winsum neemt in mijn herinnering een dierbare plaats in, maar ...een echte stadjer ..., nee, dat ben ik nooit geworden”.

■ *De werkgroep Scheepvaart en Scheepsbouw*

Bronnen:

Koninklijke Niestern Sander, H. Beukema, uitgave 2001, p.13 Collectie Damminga, Noordelijk Scheepvaartmuseum.

Parenteel van Jan Henricus Sissingh (internet en aanvullend archiefonderzoek).

Interviewmateriaal Jantje Alfing-Sissing (16 maart en 11 mei 2007).

Hendrik op latere leeftijd doof; de ‘Arbo-wet’, daar had in die tijd immers nog nooit iemand gehoord ...

De crisisjaren brachten Winsum het begin van het einde van de ooit zo bloeiende scheepsbouwnijverheid. Naast de algehele malaise in de scheepsbouw ondervond de scheepsbouw in Winsum na de oorlog ook hinder van de lagere herbouw van de spoorbrug (de oude spoorbrug was in de oorlog opgeblazen) die voor de grote naoorlogse schepen onvoldoende hoogte had. Bovendien won in de regio het transport over de weg meer en meer terrein. Zo verloor Winsum definitief haar goede positie in de scheepsbouwerij, hoewel het uiteindelijk nog tot 1994 zou duren voor de helling aan de spoorloot definitief gesaneerd werd. Voor de Sissings viel het besluit tot beëindiging van de bedrijfsactiviteit al in 1947. Dat had te maken met gezondheidsproblemen van Hendrik Sissing die toen overigens ook al de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt. De kinderen van Hendrik en Klaas Sissing hadden inmiddels hun bestemming elders gevonden en zo besloten de gebroeders Sissing de scheepswerf te verkopen. Nadien ging Klaas Sissing schepen keuren voor

Dertig jaar eerder

Kent u deze foto nog? Hij stond in ons Infobulletin van december 2006. Het onderschrift luidde:

‘Tewaterlating eind jaren vijftig/begin jaren zestig van de vorige eeuw op de werf van Poppen van een bakdekker. Herkent u mensen op deze foto? Neemt u dan even contact met ons op’.

Onze beschrijving was gebaseerd op het feit dat de foto onderdeel uitmaakte van een pakketje foto's over de helling van Poppen, de opvolger van Sissing. Onlangs vond Koos de Jong ech-

ter een tweede foto van dezelfde tewaterlating, maar dan vanaf de andere kant genomen. Deze tweede foto is afkomstig uit het tijdschrift *Het Noorden in woord en beeld* van 14 april 1933. U begrijpt het al ... onze datering was helemaal fout. Van de ‘nieuwe’ foto krijgt u van ons een nieuwe beschrijving en, wat een toeval, op deze tweede foto staat scheepsbouwer Klaas Sissing zelf duidelijk in beeld. Bovendien kon het scheepje aan de hand van deze nieuwe datering ook getraceerd worden op de lijst van in Winsum nieuwgebouwde schepen.

Onze vraag aan de lezer blijft evenwel ongewijzigd: ‘Herkent u mensen op deze foto? Neemt u dan even contact met ons op via of 0595-441671’.

Tewaterlating van motorkruiser (type bakdekker), genaamd ‘Plancius’, nieuwgebouwd voor de heer van der Worp in Amsterdam, afmetingen: lengte 8.50 meter, breedte 2.10 meter, hoogte 1.30 meter. In het scheepje is een 40 PK Graham Page motor ingebouwd (in die tijd een sterke motor voor een dergelijk klein scheepje). De foto toont op de voorgrond één van de twee langshellingen van scheepswerf Sissing te Winsum. Daarachter kijkt werfbaas Klaas Sissing goedkeurend toe. Achter Klaas Sissing bevindt zich de locatie voor nieuwbouw en geheel op de achtergrond is links van de brug over de spoorsloot een deel te zien van het tot de scheepswerf behorende dubbele woonhuis aan de Onderdendamsterweg (nr. 34 en 35), waar links op de foto de familie van Klaas Sissing woonde en rechts, direct naast de spoorsloot, de familie van Hendrik Sissing.

Feest der herkenning

“Zuiver herkenning, dat was het ... een familiereünie voor oud-Winsumers, familiebanden kwamen weer tot leven ... mensen kwamen van ver, bleven logeren ... prachtig weer ... muziek erbij ... het kon niet beter ...”, Piet Wolters uit de Tuinbouwstraat straalt. Op tafel ligt het fotoalbum dat zijn dochter Irma voor hem maakte. Zelden zag ik zo’n mooi vormgegeven impressie van, inderdaad, een wel heel feestelijke gebeurtenis in het kader van 950 jaar Winsum. Na een jaar van voorbereiding en noeste arbeid overtroffen in het weekend van 15 en 16 september 2007 de talloze reacties en lofprijzingen alle verwachtingen van de werkgroep, die een tentoonstelling en schepenreünie organiseerde rond het thema Winsumer beurtvaart in de eerste helft van de twintigste eeuw.

Alweer ruim een jaar geleden was het Jacob Hellinga van de

stichting 950 jaar Winsum die vond dat er in het feestjaar 2007 toch zeker ook aandacht moest zijn voor Winsums scheepvaartverleden. Een tentoonstelling moest er komen, er moesten schepen in de haven liggen, de gondelvaart weer in oude glorie hersteld ... Achteraf kun je zeggen: Het is allemaal gelukt ... en nog steeds komen er ‘nieuwe’ oude foto’s en verhalen ‘boven water’ ... Jan van Hoorn begint bij het begin. Hellinga belde hem op en Van Hoorn (zoon van een handelaar in granen en zaden) wilde wel helpen, onder de voorwaarde dat zijn buurtgenoot en beurtschipperzoon Piet Wolters er bij kwam. Voor de technische ondersteuning vroegen ze Hans Sissing, de kleinzoon van scheepsbouwer Hendrik Sissing. Er werd een oproep geplaatst in de Ommelander, er kwamen reacties ... er werden talloze autoriteiten gemaakt, veel particulieren deden hun verhaal, er werd geluisterd en genoteerd, er werden afspraken gemaakt, foto’s ingescand, er werd tentoonstellingsmateriaal geleend, internet werd veelvuldig bezocht ... Ook musea verleenden medewerking, het Visserijmuseum Zoutkamp, Museumboerderij Welgelegen van het landgoed Verhildersum, de molen in Onderdendam, Kinderboekenmuseum Winsum ... en, ondenkbaar was dit alles geweest zonder de medewerking van de Winsumer woningbouwvereniging *Wierden en Borgen* die haar kantoorruimte op het voormalige werfterrein van scheepsbouwers

Hendrik en Klaas Sissing beschikbaar stelde voor de expositie.

De samenstelling van het expositiemateriaal werd gebaseerd op de inhoud van een brief van G.W. Brands uit 1992 (collectie Museumboerderij Welgelegen), bekend onder de naam *Beurtschippers gebeuren*. Bij de inrichting van de expositie bleken Jan, Piet en Hans een ideaal drietal. Om de eenheid er in te houden werd doorgeborduurd op de vormgeving van, uit de molen van Onderdendam geleend expositiemateriaal op borden in de vorm van scheepstuigage. Op zaterdagochtend 15 september werd de tentoonstelling officieel geopend door Camara van der Spoel van het VSB-fonds. Ze knipte een lint door ... en ... daarna barste de storm los ... Zo’n 1100 bezoekers in twee dagen tijd, overweldigend ... met al die verhalen en herinneringen kwam er echt weer even een verleden tot leven. De verzamelde oude schepen in de haven bij het voormalige hellingterrein naast de Jeneverbrug, de accordeonmuziek, het prachtige septemberweer, het Damstervere dat gratis publiek vervoerde van en naar de camping aan de andere kant van de provinciale weg, alles droeg bij aan het succes. Een week eerder had het al zwart gezien van de mensen bij de gondelvaart. Ook al bij prachtig weer ... eigenlijk zat toen de stemming er al in. Ter afsluiting was er zondag de 16^e september aan het eind van de middag nog een gezamenlijke schippersmaaltijd in de Gouden Karper. Onvergetelijk, al met al een fraaie opfrisser anno 2007 voor het besef dat Winsum en scheepvaart onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

■ Erna Bakker.

Winsum viert jubileum met groot kinderfeest op dorpsplein

Met een groot kinderfeest op het dorpsplein vierde Winsum op 25 april 2007, dat het dorp precies 950 jaar geleden markt- munt- en tolrechten verwierf. Terwijl een draaimolen de kleinsten enige verkoeling bracht, konden de oudere kinderen Oudhollandse spelen doen, kijken naar het poppentheater Eya Popeya, meedoen aan een vossenjacht of zich tegoed doen aan de gratis poffertjes bij de poffertjeskraam. Hoogtepunt van de middag was de overhandiging van de eerste exemplaren van het boek 'Tammo de Ticheljongen', een spannend kinderboek dat schrijfster Barbara van der Dussen speciaal schreef ter gelegenheid van het 950-jarig jubileum.

Burgemeester Yvonne van Mastrigt overhandigde de eerste exemplaren van het boek aan vier ticheljongens van weleer: Heero Visser, Jaap Pettinga, Klaas Nienhuis en Juke Pijker. Alle vier werkten zij enkele tientallen jaren in steenfabriek 'Lombok', aan de oostzijde van Winsum. In zijn toespraak voorafgaand aan de uitreiking benadrukte bestuurslid Ad Schuur van Stichting 950 jaar Winsum dat het beroep van tichelwerker een zwaar en soms ook zeer gevaarlijk beroep was; de tichelwerkers stonden dikwijls bloot aan enorm hoge temperaturen en van een arbeidsongeschiktheidsverzekering was al helemaal geen sprake. De vier tichelwerkers werden dan ook onthaald als ware helden; in een glanzende witte limousine kwamen ze het dorpsplein oprijden, vergezeld door burgemeester Yvonne van Mastrigt. Het boek werd daarna ook nog uitgereikt aan 24 kinderen, die de basisscholen en de scholen in het speciaal onderwijs in de gemeente vertegenwoordigden. Van Mastrigt deed daarbij de toezegging dat ieder gezin in de gemeente Winsum met kinderen in de basisschoolleeftijd één exemplaar van het boek ter waarde van € 9,50 cadeau krijgt.

Het boek 'Tammo de Ticheljongen' gaat over een gewone jongen uit het Winsum van 1907 die een spannend avontuur meemaakt. Om de kinderen alvast een beetje in het verhaal te laten komen, was een vossenjacht uitgezet. Op zoek naar de schat moesten de kinderen eerst vijf van de zeven hoofdrolspelers uit het boek opsporen aan de hand van een beschrijving. De spe-

Ad Schuur in historisch kostuum spreekt de schrijfster Barbara van der Dussen en illustrator Fineke Westerbeek toe.

De vier 'oude' Winsumse ticheljongens.

lers zelf scharrelden in de omgeving van het raadhuis en de bibliotheek, die vroeger de school was, de plek waar het verhaal van Tammo zich grotendeels afspeelt. Al snel bleek dat de opkomst de verwachting overtrof en moest de organisatie in allerijl formulieren voor deelnemers bij laten maken. “Er hebben meer dan 500 kinderen meegedaan”, vertelt bestuurslid Schuurring na afloop enthousiast. “Dat hadden we echt niet

gedacht. Zeker als je bedenkt dat de vijf basisscholen in Winsum samen 1028 leerlingen tellen, is dat aantal heel hoog. Overigens heeft de poffertjeskraam dit aantal nog overtroffen”, lacht Schuurring. “Daar zijn zo’n 1400 bakjes over de toonbank gegaan”.

Enkele 'moderne' hoofdpersonen uit Tammo de Ticheljongen: veldwachter Henk Wolters, burgemeester Ad Schuurring, dorpsomroeper Gerrit Poort en de 'geheimzinnige' dame Carla Evers.

Verslag van de ledenvergadering van 7 februari 2007

Afwezig m.k.: dhrn.: De Boer, Clevering, Dijkhuis en Kruizenga.

01. Opening

Vz. J.J. Tersteeg opent de vergadering en heet de aanwezigen (ca. 40) hartelijk welkom, in het bijzonder de heer Hempenius, archivaris van het Waterschap Noorderzijlvest, die vanavond de inleiding zal houden. Hij excuseert zich, dat door een misverstand bij het secretariaat de aankondiging van de bijeenkomst wel heel erg laat is verstuurd.

02. Mededelingen

Allereerst wordt het komende programma van de Stichting Winsum 950 nog nader toegelicht.

03. Lezing van Drs. B. Hempenius, archivaris van het waterschap Noorderzijlvest.

De ontwikkeling van de hedendaagse waterschappen bezien vanuit de dijkrechten en de zijlvesten vanaf de Middeleeuwen tot heden.

In de lezing komen de volgende onderwerpen aan de orde:

1. Inleiding (begrippen, kennismaking, handreiking)
2. De ontwikkeling van de zijlvesten
3. Bijzondere vormen van waterschappen: droge wegwaterschappen en hun archieven
4. Enige voorbeelden van oude archiefstukken.

De bewoners van onze kustgebieden werden reeds voor onze jaartelling geconfronteerd met het fenomeen van stijgende zeespiegel. Hierdoor slibden de kwelders aan de kust steeds hoger op, hetgeen permanente vestiging en bewoning op de kwelder-ruggen mogelijk maakte. Naarmate de zeespiegel geleidelijk verder steeg werd de bouw van huiswieren noodzakelijk, die later, toen de bevolkingsomvang toenam, uitgroeiden tot de dorpswieren, die zijn gesitueerd op de oeverwallen langs de voormalige zeearmen zoals de Hunze en de Fivel.

Bij de verdere zeespiegelstijging in het begin van de Middeleeuwen werd de aanleg van kaden en dijken mede onder invloed vanuit de kloosters bevorderd. Voor dit doel moest er een organisatie worden opgericht van ingelanden, die met de term dijkrecht wordt aangeduid. Een dijkrecht is een publieke organisatie, die belast is met het toezicht op de kwaliteit van de dijken, die het gebied omringden en die ervoor zorgden het zeewater buiten te houden. Elke ingeland kreeg daarbij de taak en verplichting om een speciaal stuk dijk te onderhouden. Hiervoor was er een controlerend orgaan nodig dat erop toezag, dat iedere ingeland aan zijn collectieve verplichting op straffe van boete werd gehouden.

In de door bedijking ontstane polder moest overtollige neerslag worden afgevoerd. Hiervoor waren zijlen of sluizen nodig, waardoor bij eb het overtollige water naar zee kon worden geloosd. Zo ontstonden de zijlvesten. Dit zijn publieke organi-

saties belast met de afvoer van overtollig water.

Zijlvesten en dijkrechten evolueerden tot de waterschappen: dit zijn publieke organisaties belast met de afvoer van overtollig water in hun beheersgebied en veelal ook met de verdediging van het cultuurland tegen het zeewater.

Naarmate de kuststreken steeds hoger opslibden en het achterliggende land relatief steeds lager kwam te liggen, ontstonden er steeds grotere problemen met de waterafvoer in Noord Groningen. Dit leidde ertoe dat steeds meer zijlvesten aansluiting zochten bij het Winsumer en Schaphalsterzijlvest om het water bij Zoutkamp te kunnen afvoeren.

In de negentiende eeuw ontstonden grotere waterschappen, zoals Hunsingo (1854) (2856-1994), het waterschap Westerkwartier (1861) (1864-1994), het waterschap Fivelingo (1869) (1871-1986, waarna een gedeelte werd opgenomen in het waterschap Eemzijlvest (1986-1999).

Tussen Hunsingo en Westerkwartier stroomt het Reitdiep, dat ook een tijd als zelfstandig waterschap heeft bestaan. Na het gereedkomen van de bouw van hetemaal de Waterwolf bij Electra werd de zeeboezem een apart waterschap en wel van 1915 – 1994.

Voor het beheer van de zeekering werd in 1967 een apart waterschap opgericht, Ommelanderveedijk, dat heeft bestaan tussen 1968 en 1994. Sindsdien is het weer opgesplitst: het deel van Lauwersoog tot de Eemshaven, thans in beheer bij het huidige waterschap Noorderzijlvest, en het deel van de Eemshaven tot Nieuw Statenzijl, onder het huidige waterschap Hunze en Aa's met lozingspunten te Spijk, Farmsum, Termunterzijl en Nieuw Statenzijl.

De voormalige waterschappen Hunsingo, Reitdiep en Westerkwartier gingen op in het waterschap Noorderveld (1956-1994), dat op zijn beurt samenging met delen van Noordwest Drenthe tot waterschap Noorderzijlvest (1995-heden).

De hoogteligging van gronden wordt uitgedrukt ten opzichte van het Normaal Amsterdams Peil (NAP). Door de zeespiegelstijging en de gaswinning vanuit het Slochterenveld en de nieuwe winputten uit kleinere velden, o.a. op de Waddenzee, ontstaat er een cumulatief versterkt bodemdalingeffect, hetgeen ter instandhouding van de waterafvoer richting Lauwersoog heeft genoopt de provincie te compartimenteren en bodemdalinggemalen te bouwen. Verwacht wordt dat de natuurlijke lozingsmogelijkheden bij Lauwersoog in de nabije toekomst ook eenemaal zullen vereisen.

Naast het kwantitatief waterbeheer is de taak van het waterschap verbreed, doordat thans ook het waterkwaliteitsbeheer dat eerder door de Provincie Groningen werd uitgevoerd, tot haar taak wordt gerekend.

Naast de natte waterschappen kende de Provincie Groningen ook nog droge of wegwaterschappen. In de plaats van de natte vaarweg denke men zich de droge verharde weg waarvan de aanleg en onderhoud worden bekostigd door de aan de weg

wonende ingelanden naar rato van de oppervlakte van de percelen binnen het betreffende gebied, die door de weg werden ontsloten. Voorbeelden hiervan waren de Schilligehamsterweg en wegen op de Winsumermeeden. De droge waterschappen hebben tot 1999 bestaan, waarna zij door de op handen zijnde nieuwe waterschapswet werden opgeheven. Het onderhoud van wegen werd niet langer passend geacht, waarna de onderhoudstaak werd toebedeeld aan de Gemeenten. De archieven zijn nagenoeg allen aan het waterschap Noorderzijlvest overgedragen en worden daar bewaard en geïnventariseerd.

Het zal duidelijk zijn, dat de taak van archivaris van het waterschap door al deze fusies van eerdere waterschappen en door de verandering van taken van het huidige waterschap aanzienlijk is verbreed. Om de archieven goed te ontsluiten en te beheren is er een samenwerkingsverband gevormd met de Groninger archieven en de Provincie Groningen.

■

Voorzitter J. Tersteeg koninklijk onderscheiden

“Van de zijde van het Gemeentehuis bereikte mij hedenmorgen het bericht dat er gunstige vooruitzichten zijn en dat Uw aanwezigheid op 27 april 2007 des ochtends om 09.00 uur op hoge prijs wordt gesteld voor een korte bijeenkomst met een feestelijk karakter in de Obergummerkerk. Hoe de voorzitter daar onwetend te krijgen is nog een punt van nader overleg”. Zo schreef onze secretaris C. de Ranitz.

Onze voorzitter werd gevraagd door Reint Wobbes (Stichting Oude Groninger Kerken) om een rondleiding te verzorgen voor een gezelschap uit Midden-Nederland. Het trefpunt was de Obergummerkerk.

Naarmate het gezelschap langer wegbleef en zich meer “bekenden” verzamelden bij de kerk, beseft Tersteeg dat hij onder valse voorwendselen naar de kerk was gelokt. Toen ook Burgemeester Van Mastrikt arriveerde werd het doel van deze lissen duidelijk.

■

Burgemeester Van Mastrikt feliciteert Tersteeg na het overhandigen van de koninklijke onderscheiding.

J. Tersteeg wacht nietsvermoedend op het gezelschap uit Midden-Nederland dat niet zal arriveren.

W W Weetjes

In de rubriek WWWeeetjes plaatsen we opmerkelijke berichten, vragen en verzoeken die de redactie via onze website bereiken.

Met enige regelmaat ontvangen wij via de e-mail verzoeken die vooral te maken hebben met genealogie. Mensen die op zoek zijn naar hun voorouders en vragen hebben over de woning waarin hun voorouders destijds gewoond hebben. Of vragen over geboorte-, overlijdens- en trouwakten. Kortom voer voor genealogen die een helpende hand willen bieden.

Er zijn onder u vast mensen die de archievenkursus volgden en/of in vrije tijd stambomen uitpluizen. Bent u deze (amateur)genealoog en bent u bereid de mensen van wie wij vragen ontvangen verder te helpen, reageer dan per e-mail naar .

Wellicht kan dit leiden tot de oprichting van een soort genealogie-helpdesk die zich gaat buigen over de digitale vragen van bezoekers van onze website.

Ook voor meer algemene vragen kunt u reageren. Zo krijgen we ook regelmatig vragen van scholieren die aanvullende informatie zoeken over bepaalde historische onderwerpen (bv. borgen) in Winsum en omgeving.

Wie wil convocaties per mail ontvangen ?

U ontvangt sinds enige tijd uitnodigingen voor ledenvergaderingen en lezingen per post. Dat zal u niet ontgaan zijn. De vereniging is hierdoor genooddacht de portokosten hiervoor in rekening te brengen, omdat anders een te grote aanslag op onze financiële reserves wordt gedaan. U kunt ervoor kiezen om convocaties per mail te ontvangen.

Op de contributienota voor 2008 zullen de portokosten voor de convocaties dan niet in rekening worden gebracht.

Ontvangt u het tijdschrift per post dan blijven de portokosten hiervoor wel bestaan.

Wat moet u doen om convocaties per mail te ontvangen:

Stuur een mailbericht met als onderwerp

“Convocatie” naar het mailadres van de vereniging (info@winshem.nl) onder vermelding van uw naam en uw mailadres.

Verslag van de Jaarvergadering op 4 april 2007

Aanwezig 34 leden.

Afwezig m.k.: Fam. G. Siegers en P.R. Dijkhuis.

Spreker: Mw. Tineke Scholtens

01. Opening

Vz. J.J. Tersteeg opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom, speciaal mw. Tineke Scholtens, de inleidster van deze avond. Vervolgens wordt de aanwezigen gevraagd of de versprekte concept agenda nog aanvulling behoeft; hierop komt geen reactie, waarna wordt besloten de volgorde van de te bespreken punten aldus te handhaven.

02. Mededelingen

* De inschrijving voor het gedenboek Winsum 950 loopt goed. Reeds hebben 313 personen ingetekend, waaronder een aantal grotere afnemers. De eerste hoofdstukken zijn al binnen. Een ervan, het hoofdstuk van de inleidster, is al opgemaakt in een proefversie. Binnenkort ontvangen alle leden met het mededelingenblad een intekenformulier. Na invulling ervan kan dit bestelformulier naar dhr. J. Haak worden opgestuurd.

* De afgelopen week is er nader contact geweest met een delegatie van onze zustervereniging uit Hardenberg, in welke plaats dit jaar een hele reeks activiteiten plaatsvindt in het kader van de herdenking van het 200ste sterfjaar van de schrijfster Clara Feyoena van Sytzama. De voorzitter heeft onlangs een lezing over haar leven en werk gehouden in het Jacobijnenhuis, waar door dhr. Marius Hazenberg een fraaie expositie is ingericht van het aardewerk uit de borggracht, dat is opgediept uit bij de renovatie van het hertenkamp enige jaren geleden. Vanuit Hardenberg wordt verder een excursie georganiseerd langs alle locaties waar Clara Feyoena heeft gewoond.

Verder is besloten om in samenwerking met de Historische Vereniging Hardenberg gezamenlijk een herdenkingstijdschriftnummer te vervaardigen met een aantal artikelen over Clara's werk en leven.

* Op 11 maart heeft een delegatie van leden en bestuur op uitnodiging van de Provinciaal archeoloog dr. Henny Groenendijk en de Grontmij. een bezoek gebracht aan de wierde Valcum, die wordt aangevuld met baggerslib uit het Boterdiep en het Winsumerdiep. De Grontmij is belast met de directie van het plan.

Het plan dient drie doelen: berging van licht vervuild slib, de noodzakelijke verbetering van de waterafvoermogelijkheden in de tweede bodemdalingsschil van het gemaal Stad en lande tot aan Schaphalsterzijl, en voor de landbouwer een verbeterde hoogteligging op het in de vorige eeuw afgegraven perceel.

Om na te gaan tot hoever naar buiten nog terpaarde op het oorspronkelijk vlakke kwelderoppervlak kon worden aangetroffen is een drietal profielsleuven gegraven, waarin archeologisch onderzoek is verricht. Het project wordt zodanig uitgevoerd, dat het bodemarchief in de onderste terplagen niet wordt verstoord en zo goed mogelijk wordt geconserveerd.

03. Notulen van de Jaarvergadering 2006

Het jaarverslag is reeds gepubliceerd in het in mededelingenblad nr. 1 van juli 2006, zie p. 29 en 30. De tekst geeft geen aanleiding tot op- en aanmerkingen en wordt hierna vastgesteld onder dankzegging aan de secretaris.

Bespreking van het Jaarverslag over 2006

Tekstuele opmerkingen:

- Dhr. Van Dijken merkt op, dat op pagina 1 onder punt 2.3. het woord "eerstgenoemde" vervangen moet worden door "laatstgenoemde".

- Dhr. C. Tersteeg merkt op dat zijn naam is vergeten onder punt 2.1.

- Dhr. Hulscher valt over de term zuivere leden; dit zou impliceren, dat er onzuivere leden zouden zijn. Hij vraagt daarvoor opheldering. Dhr. C. Tersteeg legt uit, dat de term ongelukkig is gekozen. Bedoeld werden de persoonlijke leden en niet-personele leden, zoals instellingen of redacties die soms geen lid zijn, maar wel het tijdschrift ontvangen. Sommige betalen wel, andere geen contributie. Besloten wordt de verwarrende term zuiver (versus onzuiver) te schrappen.

- Mw. Lemstra vraagt wat de resultaten zijn geweest van het archeologisch onderzoek dat is verricht op de vrijgekomen Senema-locatie aan het dorpsplein. De voorzitter meldt, dat er kloosterstenen zijn opgegraven op het voorterrein, hetgeen kan duiden op vroegere bebouwing; achterop het terrein werden minder resten aangetroffen, behoudens enige scherven.

04. Financieel verslag

Door de stijging van de portokosten per 01-01-07 is de vereniging genoodzaakt alle kosten van verzending van brieven en tijdschriften aan de leden door te berekenen. Dit resulteert in een verhoging van de portokosten per lid van € 2,00 per jaar.

Met ingang van 2008 wordt voorgesteld de contributie te verhogen met € 2,50 per jaar.

Er wordt besloten in te stemmen met de portoverhoging en met het voorstel de contributie te verhogen. Volgens de statuten kan deze verhoging pas in 2008 ingaan.

Vervolgens worden de jaarcijfers in grote lijnen toegelicht door de penningmeester.

Voor diegenen, die hun e-mail adres doorgeven en instemmen met het achterwege laten van briefpost kan een korting worden verstrekt in de orde van grootte van jaarlijks € 2.- per lid.

05. Verslag van de kasCie

De kascie wordt dit jaar gevormd door dhrn. Mulder en Van Dijken. Dhr. Van Dijken meldt, dat de kas is gecontroleerd en in orde is bevonden. Hij stelt voor de penningmeester en (daarmee ook het bestuur) decharge te verlenen. Aldus wordt besloten.

06. Aanvulling van de kasCie

De voorzitter meldt, dat dhr. Van Dijken aftredend is als lid van de kasCie.

Dhr. C.K. Kruizenga is bereid deze taak over te nemen. Aldus wordt besloten. De kasCie in 2008 bestaat dus uit dhrn. Mulder en Kruizenga. Vervolgens bedankt de voorzitter dhr. Van Dijken voor zijn werk als kascommissaris in de afgelopen twee jaren.

07. Bestuurverkiezing

Statutair zijn dit jaar aftredend dhr. B. Raangs en dhr. J.J. Tersteeg. Daarom neemt dhr. Venhuizen als vice-voorzitter de leiding in de vergadering over. Het blijkt, dat beide heren zich herkiesbaar hebben gesteld. Aangezien er geen tegenkandidaten zijn, besluit de vergadering de beide heren bij acclamatie opnieuw te benoemen. Beiden nemen de benoeming aan onder dankzegging aan de vergadering.

Vervolgens moet er nog een voorzitter gekozen worden uit de zittende bestuursleden.

De vergadering besluit daarop bij acclamatie tot herbenoeming van dhr. Tersteeg, die onder bijval verklaart bereid te zijn opnieuw het voorzitterschap te willen vervullen. Hierop draagt dhr. Venhuizen het voorzitterschap weer over aan dhr. J.J. Tersteeg.

08. W.v.t.t.k.

De secretaris heeft een brief ontvangen van dhr. A. van der Drift om op de jaarvergadering aandacht te vragen voor zijn website www.boogpleinnee.nl. Op zijn vraag wat de HVWO als reactie heeft gegeven op de gepresenteerde ontwerpplannen kon worden geantwoord, dat het bestuur haar bezorgdheid heeft verwoord in een brief aan het gemeentebestuur, waarin aandacht is gevraagd voor de onderstaande punten:

- * Een ongewenste toename van het autoverkeer in de kom van Winsum, evenals de te verwachten verkeerscongestie t.g.v. grote bevoorradingsvoertuigen
- * het te verwachten tekort aan parkeerruimte bij de realisering van bijvoorbeeld een supermarkt als publiekstrekker op de Sennemalocatie, overlast voor buurt, noodzaak tot verder sloop van huizen in omringende straten voor op en afritten van het parkeerterrein
- * de hoogte van het bouwblok en de schaduwwerking hiervan op de bebouwing aan de overzijde van het diep langs de Westerstraat
- * de te verwachten aantasting van de windvangmogelijkheden voor de beide molens door de hoge bebouwing, waardoor het windaanbod afneemt, hetgeen kan leiden tot hoge schadeclaims, dan wel de noodzaak de bestaande molens te verhogen.

Uit de zaal wordt gevraagd of er al een reactie bij het bestuur is binnengekomen. Zulks is niet het geval. In dit verband meldt Mw. T. Van der Schoor, dat de Gemeente Winsum in een keer alle ingekomen bezwaren over dit onderwerp zal beantwoorden. Hiertoe zal de gemeente zich eerst met de hulp van externe deskundigen een oordeel vormen.

09. Rondvraag

Er zijn geen vragen.

10. De lezing van Mw. Tineke Scholtens

De voorzitter verleent het woord aan Mw. Tineke Scholtens, die in haar werkzame leven als biologe verbonden is geweest aan de RU te Groningen. In deze functie was zij als vakdidacticus

werkzaam. Aanvankelijk als hobby, maar geleidelijk aan dagvullend, werkt zij aan de inventarisatie van historische tuinen. Vooral in Noord- en Oost-Groningen zijn de laatste decennia initiatieven ontwikkeld om historische slingertuinen opnieuw in ere te herstellen. Daarvoor was het nodig om inventarisaties te plegen van bestaande tuinen met onder meer stinzeplanten. Ook werd een groot aantal families, wonende op historische boerderijen met dito tuinen, ondervraagd. Inmiddels is de aldus verworven kennis samengebracht in haar boek, getiteld *Het boeren erf in Groningen van 1800 -2000*, dat in 2004 is uitgegeven bij Kon. Van Gorkum in Assen in de reeks van de Stichting Groninger Historische Publicaties met steun van de Stichting Erven A. de Jager te Groningen.

De lezing van Mw. Scholtens is getiteld: Dubbel feest.

Naast de viering van 950 jaar Winsum is het ook 300 jaar geleden, dat de Zweedse botanicus Linnaeus de basis legde voor de indeling van planten in soorten, families en klassen op grond van uitwendige, met elkaar overeenstemmende kenmerken.

De lezing is opgebouwd uit drie verschillende onderdelen:

1. Wat staat er op een boeren erf?
2. Welke planten komen of kwamen er voor? Stinzeplanten, planten in de moestuin, in de appelhof en in de siertuin.
3. Tot welke soorten behoren deze volgens de indeling van Linnaeus, hoe heten ze in de volkstaal? Welke eigenschappen worden aan de planten toegeschreven?

Aan de hand van ca. 150 dia's worden deze drie onderwerpen behandeld, waardoor de toehoorder een goed beeld krijgt van het vele werk, dat de inventarisatie met zich mee heeft gebracht. Tal van voorbeelden van slingertuinen komen aan de orde. Naast specifieke planten kwamen ook specifieke ornamenten ter sprake, zoals de Chinese tent in de tuin van dominee/landbouwhoogleraar Uilkens te Eenrum.

Na de lezing duizelt het ons en beseffen we hoe gering onze kennis van zaken is als wij horen, dat het Knikkend Vogelmelk eigenlijk familie is van de asperges en dat de gekweekte in Nederland voorkomende appelrassen allemaal Kaukasische voorouders hebben. Dat de Geelster ook voorkomt op het Herenplein in Groningen, de Lenteklokjes het goed doen in schaduwtuin van de fam. Lemstra te Winsum en dat de Gele en Blauwe Morgenster, nog sporadisch in de berm langs de Trekweg naar Onderdendam aan te treffen. Ter afsluiting worden nog enige vragen uit de zaal beantwoord.

De voorzitter dankt mw. Scholtens zeer voor haar boeiende inleiding, die ons inzicht in deze materie heeft verruimd. Hij spreekt de hoop uit, dat er in de toekomst weer meer Daslook, Bolhyacint, Engelwortel en Pioenrozen en alle overige hier niet verder genoemde planten zullen gaan groeien in de Winsumer tuinen, opdat de kennis hierover en de eigenschappen van deze planten met hun gebruiksmogelijkheden beter bekend blijven. De lezing, het boek over de boerderijtuinen en het artikel in het gedenkboek van Mw. Scholtens zullen hierbij ongetwijfeld kunnen helpen. Als dank van de vereniging voor de boeiende lezing wordt een boekenbon als geschenk overhandigd.

11. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering.

Verslag van de ledenvergadering gehouden op 16 oktober 2007

Aanwezig: 21 leden.

01. Opening

Voorzitter J.J. Tersteeg opent de vergadering en heet de aanwezigen hartelijk welkom, in het bijzonder de spreker van vanavond, dhr. Klaas Oosterkamp uit Hardenberg, die een lezing zal geven over het leven en werk van de dichteres Clara Feyoena van Sytzama.

02. Mededelingen

Gedenkboek uitgekomen

Een verheugende mededeling is, dat het gedenkboek gereed gekomen is, dat is uitgekomen ter gelegenheid van de Manifestatie Winsum 950 onder auspiciën van de Stichting Historische Uitgaven Winsum. De presentatie had plaats op zaterdag 29 september in de Obergumerkerk, waarbij het eerste exemplaar aan de burgemeester Van Mastrigt werd overhandigd. Daarna volgde de uitdeling van de bestelde boeken aan hen, die aan de voorintekening hadden deelgenomen.

Na deze datum is het boek verkrijgbaar bij de fa. Bruna in Winsum en bij boekhandel Godert Walter te Groningen. De oplage van het boek is 1200 exemplaren; de verkoop ervan loopt voor spoedig.

Een tweetal droeve mededelingen.

Anton Rinzema

Op 31 Augustus overleed onze vorige secretaris Anton Rinzema, die het secretariaat gedurende 8 jaar met grote toewijding heeft vervuld. Daarnaast was hij actief in de archeologische werkgroep en was hij medeorganisator van de tentoonstellingen over de opgegraven vondsten uit de gracht rondom de verdwenen Tammingaborg te Bellingeweer. Als medewerker van het infobulletin verschenen regelmatig boekbesprekingen van zijn hand.

Bij de voorbereiding van het gedenkboek in het kader van Winsum 950 fungeerde hij als taalvaardige mederedacteur. Helaas heeft hij zijn bijdrage aan gedenkboek niet meer kunnen afmaken. Nagenoeg het gehele bestuur bezocht de herdenkingsdienst in de Torenkerk; bij de condoleancebijeenkomst in Ons Centrum heeft de voorzitter over zijn betekenis voor de vereniging gesproken.

prof. dr. Jos Hermans

Op 27 juli 2007 is heengegaan prof. dr. Jos Hermans, hoogleraar Westerse handschriftkunde en boekwetenschap aan de RUG. Hij was een studiegenoot van onze voorzitter vanuit de studententijd in Nijmegen. Prof. Hermans heeft vele lezingen verzorgd, o.a. in Winsum.

Hij was de 'ontdekker' van de middeleeuwse Winsumse orgeltablaturmuziek, teruggevonden in een handschrift te Berlijn, die hij met zekerheid aan het Winsumse dominicanenklooster

heeft kunnen toewijzen.

Prof Hermans is onlangs herdacht tijdens een bijzonder concert in de abdijkerk van Aduard, uitgevoerd door het ensemble voor Middeleeuwse muziek, Super Librum (met klokkenspel, harp, luit en twee draagbare orgeltjes in samenwerking met drie zangeressen). De toegezegde bijdrage van prof. Hermans voor het jubileumboek werd helaas niet voltooid.

De familieleden van beide overledenen wordt veel sterkte toegewenst in de komende tijd.

Open Monumentendag

Evenals in voorgaande jaren is weer deelgenomen aan de Open Monumentendag 2007. Voor dit doel werd een aantal marktkramen op het dorpsplein opgesteld, die werden bemenst door diverse verenigingen of organisaties en handwerkers. De koude en de motregen werd opgevrolijkt door de klanken van Triton en door de zang van het duo Van Bolhuis/Maring.

Op de markt figureerden tal van historische figuren, waarvan de identiteit moest worden geraden in de vorm van een quiz. In de stand van de Historische Vereniging vonden het boek van Mw. Anja Reenders, getiteld *Versteende welvaart*, en handelend over de bouwwerken van de Amsterdamse school en Jugendstil in de provincie Groningen, grif aftrek. De voorzitter begeleidde een tweetal excursies door het dorp.

DVD Winsum 950

Het is de bedoeling, dat er een DVD uitkomt betreffende alle festiviteiten en manifestaties, die zijn gehouden gedurende het gedenkjaar Winsum 950.

Nieuwe drukker voor het Infobulletin

Tot voor kort werd het Infobulletin gedrukt bij drukkerij Alba (prepress Letter & lijn) in Groningen; met ingang van de volgende nummers gebeurt dit door de fa. Van Denderen te Groningen.

Samenwerking Hardenberg/Winsum

In het kader van de samenwerking tussen de historische verenigingen in Hardenberg, de Stichting Oud-Heemse en de HVWO zijn deze zomer in twee groepen ca. 100 leden van Hardenberg ontvangen. Zo werd in Winsum een bezoek gebracht aan de Borgstee te Bellingeweer en aan het kerkhof aldaar. Vandaar ging de tocht verder naar Friens in Friesland.

03. De lezing van dhr. Klaas Oosterkamp

Dhr. K. Oosterkamp, Fries van geboorte, leeft en werkt momenteel in Hardenberg, waar hij lid is van de Historische Vereniging en redacteur van het verenigingstijdschrift. Hij begon zijn carrière aanvankelijk als onderwijzer. Na het behalen van enkele akten studeerde hij verder door het volgen van MO cursussen, waarna hij geschiedenis en Nederlands doceerde aan een middelbare school te Hardenberg. Voor zijn eindschiptie kwam hij in contact met het werk van Clara Feyoena van Sytzama. In

In Memoriam Anton Rinzema (1959 – 2007)

Ten gevolge van een, aanvankelijk met veel rust en optimisme aanvaarde en gedragen, doch uiteindelijk toch slopende ziekte is onze oud-secretaris, historicus drs. Anton Rinzema, nog slechts 48 jaar oud, op 31 augustus jl. te Winsum overleden.

Zijn heengaan is voor onze vereniging in vele opzichten een groot en vooral pijnlijk verlies. Gedurende bijna acht jaar nam Anton als lid van het bestuur met de hem zo eigen precisie, nauwgezetheid en grote taalvaardigheid het secretariaat waar. In diverse jaargangen van ons *Infobulletin Winshem* verzorgde hij de altijd boeiende vaste rubriek 'Nieuw verschenen boeken'. Ook was hij een zeer actief en enthousiast lid van de werkgroep Archeologie.

Als mederedacteur had hij tevens een belangrijk aandeel in de opzet en totstandkoming van het jubileumboek 950 jaar Winsum. Ondanks het feit dat zijn gezondheid steeds meer te wensen overliet, bleef hij de redactievergaderingen trouw bezoeken, totdat het echt niet meer ging.

Helaas heeft hij *Winsum 1057-2007*, waaraan hij ook als historicus en kenner van de vijftiende en zestiende-eeuwse kroniekliteratuur nog een, helaas niet voltooide bijdrage had toegezegd, niet meer mogen zien. Op de dag dat het boek ter perse ging moest hij voorgoed afscheid nemen. Bestuur en leden van de Historische Vereniging Winsum-Obergum zullen Anton's waardevolle bijdragen en zijn, altijd met grote bescheidenheid geleverde deskundige inzet in grote dankbaarheid blijven herinneren. Zijn vrouw Jetske en dochters Maaïke en Renske wensen wij alle sterkte en troost toe om het dagelijkse gemis van deze bijzondere man en vader een plaats te kunnen geven.

Jacques Tersteeg
Voorzitter.

1990 verzorgde hij daarin een fraaie heruitgave van Clara's hof-dicht *Heemse*, met een uitgebreide inleiding en commentaar.

Op 1 september jl. was het precies 200 jaar geleden dat Clara Feyoena te Heemse bij Hardenberg overleed. Bij deze gelegenheid, die in Hardenberg op dezelfde dag op waardige wijze werd herdacht, schreef K. Oosterkamp ook een boekje, getiteld *Gedenkschrift*, dat in de pauze verkrijgbaar is voor een speciaal voor Groningers gereduceerde prijs van € 3.- per stuk.

De spreker schets aan de hand van diverse getekende en geschreven portretten van Clara de wijze waarop in diverse perioden en door diverse mensen is aangekeken tegen het literaire werk en de persoon van deze bijzondere vrouw, die de eerste 20 jaren van haar leven grotendeels doorbracht op de Tammingaborg te Bellingeweer.

Van Clara rest ons nog, naast haar literaire werken, een receptenboek.

In 1974 heeft de schrijver Willem Veldsink haar belicht in zijn artikel "Rond de Heemser Toren". Frouk van Honing publiceerde in 1981 een roman getiteld *Het danklied van Clara Feyoena*. Oosterkamp toont ons tijdens zijn boeiende lezing ook de afbeelding van een abstract gedenkteken, vervaardigd door Kees Huigen in opdracht van de Stichting Oud Heemse, dat op 1 september jl. te Heemse werd onthuld.

De spreker besluit zijn lezing met de wens nog eens in de gelegenheid te worden gesteld om het familiearchief van de familie Van Sytzama op het spoor te komen. Momenteel beschikken we eigenlijk nauwelijks over historische bronnen voor het leven en werk van Clara.

De voorzitter dankt de heer Oosterkamp voor zijn boeiende voordracht. Na overhandiging van de boekenbonnen sluit hij de bijeenkomst af.

Doudetiets

In 1942, tijdens de Duitse overheersing, werd begonnen met de roof van de luidklokken uit de kerktorens. Ze werden omgesmolten en gebruikt voor de Duitse oorlogsvoering. De bevolking reageerde verontwaardigd.

Ook Winsum kreeg te maken met het vorderen van de klokken. Niet alleen moesten Winsum en Obergum hun eigen klokken inleveren, Winsum werd ook het centrale adres voor het inzamelen van de klokken uit de andere Noord-Groningse gemeenten. De klokken werden tijdelijk opgeslagen in een schuur aan de Schilligehamsterweg (filiaal Moorlachs Graanbedrijf).

Ds. F.A. Nolle, predikant van de hervormde gemeente te Obergum, protesteerde tegen de vordering en schreef burgemeester Keiser van Winsum, dat de verordening toestond, dat iedere gemeente en kleine luidklok mocht behouden (volgens de regeling voor de klokkenvordering), en dat die van de kerk te Obergum de kleinste van de gehele gemeente was.

Ds. Nolle pleitte ervoor die klok te laten hangen.

Dit met des te meer klem, omdat met haar verdwijnen in deze gemeente geen enkele klok meer het uur van de dag zou slaan, zij zo is geconstrueerd dat zij tegelijk als luidklok en als slagwerk dienst doet, elke uuraangave, vooral voor de landarbeiders, schier onmisbaar is.

De burgemeester deed zijn best de klok te behouden, maar kwam met een ander argument.

In de brief aan de man die in Groningen de te vorderen klokken moest registreren schreef de burgemeester "dat naar mijn mening de klok van de N.H. Gemeente Obergum voor alarmdoeleinden moet blijven hangen".

De klokken, ook die van Obergum, werden echter weggevoerd, maar na de bevrijding kwamen ze beide terug.

Op de foto de luidklok van de kerk in Winsum, nadat hij uit de toren was verwijderd. Deze klok werd in 1633 gegoten door stadsgeschutgieter Nicolaas Sicman. Op de voorzijde van de klok is het wapen van de stad Groningen aangebracht.

Op de foto zichtbaar.

■ Piet Noord.

Het Groninger 'Kluynbier' werd warm gedronken

Wat is eigenlijk kluynbier? Deze vraag wordt nog wel eens gesteld. In de woordenboeken staat slechts dat dit specifiek Gronings bier is, en dat dit nu niet meer wordt gebrouwen. Maar wat was het verschil met de andere soorten bier?

Kluynbier speelde vroeger een belangrijke rol in het dagelijks leven. Het was enkele eeuwen geleden de volksdrank bij uitstek. Dit Groningse bier werd het meest gebrouwen in de 17e en 18e eeuw. Met de productie van dit bier hielden zich zeker zo'n tachtig bierbrouwerijen bezig. Groningen was in die tijd een echte bierstad.

De brouwerijen in de stad Groningen waren hoofdzakelijk gevestigd in de omgeving van het tegenwoordige Hoge Der A en het Zuiderdiep. Hier liep de Drentse A voor de deur, en hadden de brouwers zuiver water voor het opscheppen.

De brouwers waren verenigd in het zogenaamde Tappersgilde. Een gilde was een organisatie van de arbeid. Het gilde dat de brouwers vormden was machtig en rijk en oefende veel invloed uit op het stadsbestuur. Er is zelfs een periode geweest dat vrijwel alleen leden van het gilde deel konden uitmaken van het stadsbestuur.

Ter Laan maakt in zijn Groninger encyclopedie gewag van een zilveren staf van het Groninger Tappersgilde, die in het bezit is van het Groninger museum.

Op deze staf is in 1697 de volgende inscriptie aangebracht: "De Kluyn verheught den man en maeckt soldaten sterck. Maeckt vree daer questue is en geeft den vijandt werck".

Hieruit valt af te leiden dat het kluynbier geliefd was bij het volk. Deze volksdrank werd overigens niet alleen door de Groninger gewaardeerd, Ook de Friezen en Drenten dronken het graag. Er was een levendige handel in.

De stad voer er wel bij. Het leverde de stad in die dagen een sluittende begroting op.

De heren van het stadsbestuur hadden het dan ook mooi geregeld, want de invoer van andere biersoorten en van wijnen werd door allerlei bepalingen bemoeilijkt. Zelfs het aantal taperijen waar deze dranken werden geschonken was zeer beperkt en de zaken met een vergunning moesten een hoge accijns betalen.

De Groningers werden eens spottend "kluunkoppen" genoemd en in Friesland werd je voor "kluunskonk" uitgemaakt als je te diep in de bierpul had gekeken.

Kluynbier is "hait bier", warm bier dus, vermengd met ei en brandewijn.

Het "hait bier" werd in herbergen gedronken uit een tinnen bierpul met klep, op temperatuur gebracht op de vuurplaat van de schouw. Warm bier werd, ook later, vooral gedronken tijdens de winterperiode en was de opkikker bij het ijsvermaak. Ook in Winsum werd bij winterdag, als op het Winsumerdiep volop werd geschaatst "hait bier" geschonken. Dat gebeurde, naar ik me heb laten vertellen,

in café Til (nu De Bron) bij de Boog. Via een speciaal trapje kwam men vanaf het ijs op de wal, om vervolgens naar het café te gaan. Zo'n trapje wordt in het Gronings "bat" of "badde" genoemd.

"De bat is oet" betekende dat het ijs in het kanaal betrouwbaar was.

Voor het maken van "hait bier" zijn nodig: 6 flesjes lager bier, 3 ons bruine suiker, 6 eieren, 3 maatjes (0,3 liter) brandewijn en een stukje pijpkaneeel. Het bier verwarmen (niet koken). Suiker, brandewijn en kaneeel toevoegen. Op temperatuur houden, de eieren opkloppen en het bier druppelsgewijs bij de eisubstantie voegen. Dit om schiften te voorkomen. Daarna alles weer opwarmen.

■ Piet Noord.

Bronnen: Groninger woordenboek, 2e druk. Rondblikken 1980.

P e d i c u r a

*gediplomeerd voetverzorgster
aantekening diabetische voet
voetreflexzonetherapeute
massage-therapeute
en stoel shiatsu*

fennie braad
nieuwstraat 48
9952 ej winsum

06 - 20 43 78 49
behandeling op afspraak

Winsums Verleden

Winshemer Dubbel Gebeide Graengenever
literkruik 21,99

Slijterij Guikema

www.slijterijguikema.nl
Hoofdstraat W.7 9951AA Winsum
tel. 0595 - 444032

Hoofdstraat W13 te Winsum
0595-444322

*Herberg De Gouden Karper,
één van de oudste horecabedrijven van
Noord-Nederland, ademt nog steeds de sfeer van weleer.
U kunt smakelijk en gevarieerd eten in ons eetcafé,
dat 7 dagen per week geopend is.*

*Van donderdag t/m zondag kunt u
genieten in onze pizzeria.*

De Gouden Karper

Herberg De Gouden Karper waar de gast nog koning is.

Herberg De Gouden Karper

Hoofdstraat W5 9951 AA Winsum Tel. (0595) 44 14 26

Everts - Winsum
Aannemings- en grondverzetbedrijf

Schouwerzijlsterweg 12
9951 TG Winsum
Tel. 0595 - 44 31 30
Fax 0595 - 44 46 06
www.evertswinsum.nl

... als het grondig moet !

***Grote en kleine
machines voor
elke klus !***

Vraag geheel vrijblijvend naar onze mogelijkheden !

Uitvoeren van werken:

- Grondverzet t.b.v. bouw en particulier
- Aanleg van drainage en rioleringen
- Aanleg van beschoeiingen en steigers
- Opritten, bestratingen

Levering van:

- Zand, teelaarde, grind, slakken
- IBA systemen en septictanks volgens lozingenbesluit
- Betonplaten, grasblokken, betonklinkers

Chinees Indisch Specialiteiten Restaurant

“Happy Family”

全家福酒樓

Winkelcentrum Obergon 7-9

9951 HL Winsum Tel./fax 0595-441591

Univé

voor een
hypotheek
naar uw
hart

Univé Noord-Groningen

Hoofdstraat West 5, Uithuizen, 0595-432825

Ranumerweg 2, Winsum, 0595-441767

Mijn Makelaar®

Mijn Makelaar Noord-Groningen

Hoofdstraat West 5, Uithuizen, 0595-405040

www.unive.nl

www.mijnmakelaar.nl